

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРНЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсецъ

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА
Въ България 8 лева
Въ странство 8½ « златни

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ
ВЪ РЕДАКЦИЯТА НА
«Медицинско Списание», Варна

РЕДАКЦИОННИЙ КОМИТЕТЪ:

Д-ръ Юрдановъ
„ Пюскиллиевъ

Д-ръ Севвовъ
„ Ивановъ.

СЪДЪРЖАНИЕ: Отношението на водата за пиене къмъ инфекционнитъ болѣсти. — Храната на новородения дѣца — За искусствено то обезобравяване на тѣлото. — Давъ противоположни мнѣния за захарницъ. —

Отношението на водата за пиене къмъ инфекционнитъ болѣсти.

По този въпросъ възгледовѣтъ на ученитѣ не сж еднакви, едни отдаватъ голѣмо значение на водата върху развитието и распространението на инфекционнитъ болѣсти, и на челото имъ стои извѣстния медико-легистъ Бруарделъ, отъ Парижъ, а другитѣ, като отричатъ това значение, казватъ че привърженицитѣ на горнята теория нито въ единъ случай не сж донесли категорическо доказателство за нейната истина, когато материала добитъ до сега показва че почвата играе поголѣма роля въ етиологическото отношение, отъ колкото водата. Представителя на послѣдния възгледъ е мюнхенския гигиенистъ Петенкоферъ и нѣкои отъ неговитѣ ученици.

Доказано е съ опитъ че освѣнъ обикновеннитѣ гѣби които

се нампратъ въ водата, и патогеннитѣ могатъ да живѣятъ вътрѣ, пзвѣстно време. Тѣй тифозната бацилла, не само живѣе, но и силно се размножава въ всякакъвъ видъ вода. Същото се оказа и относително *staphylococcus aureus*. Бациллата на холерата е способна за развитие въ водата и се размножава даже и тогава ако само 2 и полов. кубичесни сантим. чюбано месо се притури къмъ 10 кубич. сантим. дестилирована вода. Волфгюгель и Ридель, намѣриха, подиръ многобройни опити, че бактериятѣ твърдѣ лесно се размножаватъ въ вода, ако ѣ се притури нѣкое малко количество храна. Тифознитѣ бацilli не пропадваха въ стерилизираната, много мръсна, или разведена съ дестилирована въ пропорция 1: 90 рѣчна вода, размножаваха се при $\frac{1}{16}$ Целз., оставаха само способни за животъ при $\frac{1}{8}$, умираха постепенно въ чиста, дестилирована вода, но се съхранява все таки въ нея до 20 дена, ако и въ отдѣлни единици, а запятаяната бацилла въ много случаи можа да живѣе въ вода много седмици, даже мѣсяци, а пакъ въ другитѣ случаи е била замѣстена тамъ съ други микроорганизми. Въ противоположность на тѣзи автори Краусъ намѣри че запятаяната бацилла исчезна като постоя само единъ день въ вода, тифозната бацилла подиръ 6 дена, а оназъ на черната пришка подиръ 3 дена. Той е на мнѣние че патогеннитѣ бактерии се унищожаватъ въ водата отъ обикновеннитѣ нейни бактерии, които ги изгонватъ, и това става както въ найчистата вода отъ источникъ, тѣй и въ нечистата кладенчева вода, и че нето химическото свойство, нето първоначалното число на живущитѣ въ вода непатогенни бактерии нѣма значение. И Agnould, който е написалъ много отлични съчинения по игиената, като прави самъ опити, дойде до заключение, че «водата, както си е въ природата, ако и да съдържа много органическа материя, е неблагоприятна за патогеннитѣ бактерии сфери». Както и да е, всичкитѣ опити направени до сега потвърдиха че патогеннитѣ микроорганизми могатъ да живѣятъ въ всѣкаква вода поне едно кратко време. Намѣриха ли се ече подобни организми въ нѣкоя естествена вода, въ класе-

нецъ, рѣка, и т. н.? Отговора на този въпросъ е утвърдителенъ. Кох. напр. намѣри запѣтайни бацилли въ единъ гъолъ въ калкута. Летцерихъ казва че намѣри тифозни бацилли въ кладенеца вода въ времето на една епидемия отъ тифусъ, тъй също Нѣрзъ, който изслѣдва водата на едно село къдѣто върлуваше тифозна епидемия, констатира вътрѣ присѣтствието на една бацилла, която въ морфологическо и биологическо отношение приличаше на тифозната бацилла. Не отдавно Шантемесъ и Видалъ намѣриха същата бацилла въ една вода за която навѣрно се предполагаше че тя произведе тифозната епидемия въ Pierrefonds въ Августъ и Септемврий 1886. Двамата автори съобщаватъ че тѣ намѣриха въ водата на тамбашния кладенецъ, 4 седмици преди да избухне епидемията, тифозни бацилли, и то въ количество на 25,000 въ единъ кубически сантиметръ, когато въ водата на другитѣ кладенци нѣмаше подобни бацилли. Също тъй се намѣриха тифозни бацилли въ водата за пиене при епидемиятъ въ Clermont — Ferrand, Epinay, Klosterneuburg, и въ времето на една парижска епидемия въ Сивата. погорѣ отъ града. Но трѣбва да се каже че е имало холерни и тифозни епидемии въ които при най тщателно издирване не можаха да се констатиратъ никакви бацилли въ водата, ако и да се предполагаше че именно тя разнася болѣстѣта. На това найглавно се основава Петенкоферъ като оборва теорията на водата. Той казва че най опитнитѣ бактериолози не сж били въ положение да покажатъ тифозната бацилла въ водата за пиене на мѣстата къдѣто е върлувала тифозната епидемия. Трѣбва да се вземе обаче въ внимание и туй че въ много случаи водата не е била изслѣдвана още въ началото на епидемията и не е била доста прѣсна за изслѣждане. Възможно е че въ нѣкой опредѣленъ случай подобна епидемия е имала за причина пиене на нифицирана съ тифусъ вода, че тифознитѣ бацилли послѣ исчезнаха отъ тази вода, и тифуса сетнѣ се е разпространявалъ по другъ пжтъ, а не вече презъ водата.

Второ, ако водата е пжтувала нѣколко дена преди да дос-

тигне мѣстото за изслѣдванieto си и при пристигването не съдържа вече никакви тифозни бацили, то тѣ можаха вече да исчезнатъ, ако и да се съществували отъ началото, защото тѣ, въ противоположностъ на много обикновенни водни бактерии, не могатъ дълго да живѣятъ. Тѣй щото за да се извади вѣрно заключение трѣбва, при избухване на нѣкоя тифозна епидемия, водата да се изслѣдва тутакси и на мѣстото.

Гелвингъ, съ офицiosisни данни въ рѣцетѣ, показва че епидемията която върлува въ Майницъ на 1884 г. по всички вѣроятностъ е произлязла отъ пиенето на содова вода. Почти всички болни отъ тифусъ, които живѣятъ въ разни части на града, бѣха пили вода отъ една и съща содова фабрика. Тази содова вода бѣше направена отъ водата на единъ кладенецъ, който се омърси отгорѣ, защото се намираше близо до единъ пужникъ, отъ кѣдѣто нечистотинитѣ течаха въ поменатия кладенецъ, а пакъ въ пужника се изливаха испражнения отъ тифозни болни. За друга една тифозна епидемия, въ Трибергъ, същия Гелбингъ съобщилъ че първитѣ случаи се появили въ една воденица, сити близо до нея а послѣднитѣ въ Трибергъ, който се намира при рѣката която храни воденицата. Доказа се че испражнения отъ тифозни болни се попадали въ тази рѣка, отъ кѣдѣто хората се черпили за пиене. Гафки описва подробна една тифозна епидемия която е върлувала на 1882 въ единъ германски пѣхотенъ полкъ. Тифуса избухна отведнажъ въ казармата, офицеритѣ не се разболѣха, а отъ съдатитѣ се разболѣваха повечето такива които не бѣха живѣли дълго време въ казармата. Всичко това говореше противъ предположението че тифозния ядъ се намира въ почвата. Напротивъ кладенеца бѣше тѣй направенъ, щото твърдѣ лесно можеше да се омърсва отъ пужника за когото бѣше извѣстно, че той прие въ себе си нѣколко врѣме преди избухването на епидемията испражненната отъ тифозни болни. Пакъ водата на кладенеца се употребяваше не само за миење, но и за оилакване на сж-доветѣ и за пиене. Само офицеритѣ и унтеръ-офицеритѣ пиеха друга вода.

Въ същата 1882 година се появи тифозна епидемия въ казармата въ Oschatz, описана отъ Рамдора. Този казарма се намира на една камара отъ твърдъ минералъ (порфиренъ кварцъ), покрита още съ непроходима за вода порфирнокварцова пръстъ. Съдатитѣ взимаха вода отъ една малка рѣка, която, преди да стигне близо до казармитѣ, преминаваше презъ три села. Преди всичко въ тѣзи села се появиха тифозни случаи, испражненията се хвърляха на брега на рѣката, а дъждоветѣ като омиваха послѣднитѣ занесоха испражненията въ рѣката. Само послѣ тифуза се появи и въ казармата. Бѣше извѣстно че той не се занеси отъ селата, тъй щото едно само остана да се предполага, и то именно че водата за пиење отъ рѣката донесе болѣстѣта. Че почвата въ дадения случай не е играяла никаква роля се вижда отъ това че освѣнъ че казармата се напраще на скалата тя още бѣше постлана съ цементъ отвѣтрѣ.

Въ Геттингенъ се появиха многобройни тифозни случаи на 1885 г. близо до единъ кладенецъ, въ който направо течеше дъждова вода. Този послѣдния дълго време е прибираща всякакви нечистотии отъ единъ трапъ въ който, както се доказа послѣ, попаднаха испражненията на единъ тифозенъ боленъ. 10—21 день подиръ това измиване се появиха многобройни тифозни случаи въ онѣзи къщи които взимаха вода отъ този кладенецъ. Болѣстѣта се показва посилна у онѣзи хора които пиеха много вода, послаба у онѣзи които пиеха помалко, и се прекрати съвършено щомъ затвориха кладенеца. А който не пи никакъ отъ оная вода нѣма и тифусъ. Подобни примѣри за распространението на тифуса презъ водата има още сума. По нѣкога болѣстѣта се ограничава съ една само къща жителитѣ на която пиятъ подобна заражена вода.

Колкото се касае до холерата, то Кохъ отдавно поддържа че тя се предава и презъ водата. Той е констатиралъ това при своето пътуване въ Индия. Увѣреннiята на Коха се потвърдиха отъ разни французски автори които наблюдаваха холерната епидемия въ Франция на 1884.

Thoinot въ своята диссертация «Les eaux potables et le choléra de 1884,» като се опира на официаленъ материалъ, дохожда къмъ слѣдующитѣ забѣлежителни заключения: «холерата на 1884 г. въ Южна Франция отиваше по течението на рѣката и съ тѣхъ слизаше отъ планинитѣ на долу. Между мѣстата съ еднаква почва наймалко холера имаше въ онѣзъ, които имаха най чиста вода. Въ много села и градове холерата особно често се показваше около извѣстни кладенци, отъ които се взимаше вода за пиене.» Тѣй също и труда на Monod, напечатанъ въ «Revue d'hygiène» показва че въ времето на холерната епидемия отъ 1885 г. въ Guilvines се разболѣха 125 души и умрѣха 71, а пакъ въ Léchiagat, отдѣленъ само съ една рѣка и имѣющъ съща почва, разболѣха само двама легко и никой не умрѣ. Въ Guilvines водата за пиене се взимаше отъ кладенецъ, а пакъ въ Léchiagat отъ единъ изворъ отдалеченъ на 2 километра. Освѣтъ това въ първото мѣсто останаха здрави всичкитѣ овѣзи къщи, които взимаха вода отъ цистерна, а не отъ кладенца.

Въ Испания онѣзъ градища, които бѣха снабдени съ чиста вода останаха пощадени отъ холерата. Въ Гибралтаръ послѣдната холерна епидемия бѣше много послаба отъ колкото предишнитѣ и това се държаше на подобрата вода която има сега града. Подобни примѣри има и за нѣкои германски градища.

Имало е обаче примѣри когато при най тщателни наблюдения не сѣ могли да намѣрятъ никаква свърска помѣжду епидемията и водата за пиене, както това е стапало съ тифозната епидемия въ Грацъ, Висбаденъ въ 1885 г. и Цюрихъ въ 1884. Същото можеха да бажатъ и относително послѣднитѣ холерни епидемии въ Нехналъ, Австрия и т. н. Но отъ горѣизложенитѣ факти се вижда че инфекционнитѣ болѣсти, особно тифуса и холерата, ако не исклучително, то все таки твърдѣ често иматъ за причина водата за пиене. Това се доказва отъ резултатитѣ, както на бактериологическото, тѣй и на епидемиологическото изслѣдване. Даже онѣзъ, които най силно

опровергаваха значението на водата върху появяването на различните епидемии, сега се посклонни да правят отстъпки и да допуснат възможност на инфекциозното дѣйствие на водата за пиене. Ренкъ, ученикъ на Петенкофера, като говори за филтрирането на водата, казва че тя може да съдържа болѣзнетворни отрови и да ги разпространява. И самъ Петенкоферъ въ своето съчинение за холерата казва че «водата, ако съдържа патогенни организми може да ги введе въ домоветѣ, или на почвата, върху една благоприятна хранителна сфера, тѣ тамъ да се развие и да ставатъ причина за една инфекция на хората.» Това ако и да не е още признаване на теорията, за водата, все така е една отстъпка въ нейна полза. Възможно е щото понататъшни изслѣдвания да докажатъ че при разните епидемии на холера и тифусъ играе роля не само почвата като разпространител на извѣстни болѣсти, но и водата която се намира въ кладенцитѣ и събира тѣзи възбудители на болѣститѣ, или отъ дъното си, или отъ повърхността, а послѣ служи за пиене на хората.

Д-ръ Головина.

Храната на повородецитѣ дѣца.

Най-голъмо внимание трѣбва да се обърне на повородецитѣ дѣца относително тѣхната храна. Нужно е да се бди сериозно! защото и при най-малката погрѣшка, било отъ страната на майката или дойката може да се появятъ най-лошите послѣдствия и животътъ на дѣтето се излага на опасност; тогава всичкитѣ старания оставатъ безъ полъзни. Въ прѣдшнитѣ врѣмена твърдѣ малко внимание се обръщаше върху храната на дѣцата, и слѣдователно процентътъ на смъртнитѣ случаи бѣше значителенъ.

Прѣди раждането. животътъ на дѣтето зависи отъ разни физиологически явления, които се извършватъ въ утробата на майката. Но щомъ като се роди, въ неговия новъ животъ

ставатъ голѣми променения, дѣтето придобива независимо съществуване, свободна воля и се подчинява на всичкитѣ закони на природата. Л-таргический сънъ и отоматическитѣ движения преставатъ. Дѣтето поема чистъ въздухъ и постепенно добива сила. Съ една дума става членъ на обществото. Нѣколко часа слѣдъ като се намѣри, начева да извърля тѣлесни жидкости. Епидерма захваща да се бѣли и врѣмето за сукаване приближава.

Въ първий день, дѣтето никаква храна не приема, най-повѣче, когато майката е първодѣтнина, но въ случай че има млѣко, въ този сѣщия день, то не поема повече отъ 30 гр. млѣко. Въ вторий день около 150 грамма. Четвъртий отъ 300—400 гр. а въ 5-й 6-й 7-й 8-й и даже до крайтъ на мѣсеца то не сучи повече отъ 600—700 гр. дѣтето нѣма нужда да сучи въ първий день на ражданieto си, но майката, бабата, както и всичкитѣ обружающи по никакъвъ начинъ не се съгласяватъ на това нѣщо.

Захарената вода и млѣкото, които се даватъ не принасятъ ни най-малката врѣда на здравieto; но строго се запрашева да се дава розова вода (гюль-сую) защото подъ нейното влияние, дѣтето повръща и това послѣдното може да се продължи нѣколко дена на рѣдъ додѣто изложи животътъ въ опасностъ. Въ първий день дѣтето не трѣбва да сучи повече отъ два пѣти. Вторий день всѣки два часа рѣдовно и винаги не повече отъ 10—22 минути; защото като се слѣдува този съвѣтъ, дѣтето добива сила и може да се отбѣгнатъ повечето отъ болѣститѣ и при това се научава да сучи въ определени часове. Нѣкой вѣщи лица неприематъ тѣзи взглядове и съвѣтватъ, щомъ като заплаче, дѣтето чувствовало гладъ и слѣдователно трѣбовало да се похрани. Нѣка прѣдположимъ че това е тъй, нѣ твърдѣ е мѣчно да се произнесемъ категорически дали дѣтето плаче, защото е гладно или пакъ за нѣкоя друга причина. Дѣтето може да плаче, защото е мокро, или нѣкоя нгла го боде, или му е студено. или най-послѣ го боли корема по причина че много е сукало и др. Нѣкой пѣтъ се случаватъ,

че майката има много мляко и дѣтето сучи повече отъ колкото трѣбва вслѣдствие на което катаръ на желудѣка и червата може да се появи,

За да се избѣгнатъ подобни неприятности, винаги трѣбва да се дава на дѣтето да сучи както казахми понагорѣ въ опредѣлени часове. Когато майката подава цицата тя трѣбва да се увѣри дали дѣтето сучи или не: защото при всичко че прави движеніе съ устата, но това нищо не значе. За да узнаемъ ний трѣбва да се увѣримъ отъ разнитѣ движения на поглѣщаніето, т. е. да ли ларинкса слѣзва и се въскачва, ако послушаеме внимателно ще чуемъ единъ звукъ, който може да се упрличи на хлопаніето на една квачка.

Ний подире, за да се увѣримъ точно, дали дѣтето сучи и се увеличава на тяжестъ, нѣма освѣнъ да го притеглимъ доста на често. За тази целъ, се употребляватъ единъ точни вѣзни. Отъ какъвто видъ и да бѣдатъ тѣзи послѣдиптѣ, единъ и сщий резултатъ се добива. Има разни начини за добиваніето на тяжестъта, но ний ще забѣлжимъ само единъ, който е най-практичипийтъ отъ всичкитѣ.

Всѣка сутренъ и вѣчеръ, дѣтето може да се притеглява голо въ една топла стая и да се забѣлзва добитото число на тяжестъта. Нѣка прѣдположимъ, че сутренъта, дѣтето тѣжи 3 килограма и 150 гр. а вечерта 3 килограма и 160 гр. отъ горнето се вижда, че тяжестъта на дѣтето се е увѣличила съ 10 гр. въ единъ день, но често се случавя щото дѣтето на което тяжестъта сутринта е била 3 килограма и 15 гр. вечертъта въ сщипийтъ день може да слѣзе на 3 килограма и 140 гр. слѣдователно дѣтето е изгубило 10 гр. отъ своята си тяжетъ въ единъ день. Вѣроятно по практично ще бѣде, ако вмѣсто всѣки день, дѣцата се притегляватъ всѣка седмица или на 15 дена и да се държи смѣтка за намаляваніето или увѣличаваніето на тѣлесната тяжетъ.

Отъ горѣизложеното послѣдва, че дѣтето се увѣличава по тяжетъ само тогава, когато млякото на майката, или на дойката съдържа всичкитѣ хранителни елементи. Напротивъ ако

млѣкото е нехранително, дѣтето отъ день на день изгубва отъ своята тежестъ и постепенно ослабѣва, додѣто най-подирѣ се случн нѣкое злощастне.

Обикновено 24—48 часа слѣдъ ражданието, дѣтето изгубва отъ своята тежестъ отъ 140—200 гр. за да може да се увѣличи слѣдъ 7—8 дена и придобне първоначалната си сила. На 10—11 день тѣлото се увѣличава отъ 100—120 гр. отъ колкото бѣше въ първий день. Въ нѣкой обстоятелства дѣтето изгубва отъ своята тежестъ отъ 380—420 гр. и това въ растояние на 24 часа слѣдъ ражданието, но безъ да се разболѣе и подирѣ се увеличава постепенно на тежестъ и придобива сила. Нѣкой дѣца, щомъ като се родетъ, тѣхната тѣлесна тежестъ се увеличава извънрѣдно: това става въ градоветѣ, когато дѣцата се снабдяватъ съ добри и здрави дойки или пакъ когато майкитѣ кърматъ.

Въ градоветѣ, а най-повече въ селата, много на често се срѣщатъ дѣца, които се виждатъ да сѣ мирни, кротки, неплачливи, тѣ много на рѣдко сучатъ, но често запечено ходатъ по вѣнъ. За това не трѣбва да се въسخицаваме и да казваме че имаме хриспни дѣца, понеже такива страдайтъ отъ недостатѣкъ на млѣко, тѣ постепенно ослабватъ, биватъ болни. За да се прекрати необходимото зло, трѣбва да се взематъ най-енергическитѣ мѣрки. Да се налива на дѣтето по нѣколко капки млѣко въ устата. Да се обвие въ памукъ, и се положи въ една топла стая, на която температурата да бѣде отъ 18—20 гр. саитиградъ, и постоянно трѣбва да се растрива постепенно и методически за да може да се разрази кожата и възбуди периферическото кръвообръщение. Слѣдъ това може да се дава на дѣтето да сучи, но на рѣдко и тѣй постепенно дѣтето ще дойде въ себе си. Когато млѣкото на майката е отъ долно качество, дѣтето на често повръща: това зло може да се прекрати врѣменно, като се даде на дѣтето да пие нѣколко банки варова вода. Но най-добрѣ ще бѣде да се предаде дѣтето на нѣкоя здрава дойка. Въ други обстоятелства млѣкото на майката бива изобилно, и дѣтето сучи твърдѣ

много, или пакъ бива водно и съдържа съвсѣмъ малко хранителни елементи. Въ послѣднийтъ случай, майката трѣбва да се издой нѣколко пѣти додѣто хранителното млѣко се появи. Има дѣтински болѣсти, които намаляватъ тежестта на тѣлото, напр. *lymphangite ombelicale coryza muguet* и пр. същото се случавъ, когато майката боледува отъ *lymphangite du rein, bronchite* и пр. При такива болѣсти, млѣкото може да бѣде изобилно, но подъ влиянието на високата температура става лошаво и нехранително. Когато майката или дойката се растревоятъ и се ядосатъ или пакъ нѣкое злощастие имъ се случи тогава често се случавъ, че дѣтето да добне дрисакъ и млѣкото изгубва свойственното си качество. Ако жената, която кърми нѣма достатъчно млѣко, тя може да употребява кравиншко или най добръ магарешко. (Това да се не вижда смѣшно на читателитѣ.) Отъ всичко горѣказанно ясно се вижда, че вѣзнитѣ иматъ голѣма важностъ относително храната и здравнето на новороденитѣ дѣца. Но голѣма мѣлчнотия се срѣща за тѣхното употребление, защото много хора вѣрватъ, че притегляването на дѣцата докарва злощастие. X.

За искусствениото обезобразяване на тѣлото.

На събрането на германскитѣ естествоиспитатели въ Келнъ, което стана преди малко, профессоръ Вирховъ говори най главно за обезобразяването на черепа, на кравата и на гръдната клѣтка, и дойде до слѣдующитѣ интересни заключения: обезобразяването на черепа ставаше попреди и сега безъ намѣрение, въ първитѣ години на живота, когато дѣтето е принудено повече да лежи. Естествено че то лежи на тила, който презъ това се притисква и става по-плоскъ. У нѣкои дивни народи това притискване на тила става искусствено, защото тѣ фиксиратъ главата на дѣтето върху нѣщо твърдо, напр. нѣкоя дѣска. Това го правятъ не за да обезобразяватъ черепа на дѣцето, но по чисто практически причини. Майката,

която у тѣзи народи върши главната работа, взима съ себе си и дѣтето ѝ, за да не се клати главата му при работата, тя е принудена да я укрѣпява по какъвъ то начинъ и да е. Вирховъ казва че той е видѣлъ много подобни племена, но никога не може да констатира че тѣ искаха да обезобразяватъ главата, всѣкога съществуваше само намѣрение да се фиксира главата. Отъ това излѣзва едно обезобразяване на главата въ цѣлото население и явчно е у тѣзи народи да се отличатъ естественнитѣ отъ изкуственитѣ форми на черепа. И въ Германия се срѣщатъ много измѣненни презъ притискване на тила. Но ако у 90 души задната часть на черепа е плоска, а у 10 защото кокалитѣ се поягнъ тя остана нормална, то послѣднитѣ могатъ да се считатъ както нѣкои особни дѣца и родителитѣ имъ могатъ да опитатъ нѣкакъ изкуствено да усилятъ давлението върху задната часть на черепа. Вирховъ мисли че това е ставало, защото има нѣкои такива форми на обезобразяване, щото едва ли може да се мисли за тѣхъ че тѣ се предизвикани единствено отъ фиксиранието на главата на дѣтето върху твърди предмети. Най сетнѣ това обезобразяване може да стане като мода, която дава изкуствено онова което го нѣмашъ, защото другитѣ го иматъ. Преслѣдватъ се още други цѣли съ това нѣщо, които се очаква отъ него повече отъ колкото то може да направи. Дѣйствиелно нѣкои народи си мислятъ че формата на главата има влияние върху умствениитѣ способности и измѣненнето на формата дава друго направление и на способноститѣ. Предполагатъ че ужъ храбростта, силата, величествеността се повече развити когато се притисни задната часть на главата, а предната се остави да се развива свободно. Послушанието и низкопоклонничеството наопаки се указватъ съ плоско чело и остра задна часть на главата. Но за жалостъ на тѣзи любители на високитѣ чела, и за утѣшение на онѣзъ у които е развита задната часть на главата, Вирховъ казва че избутнато отъ едно мѣсто вещество се развива на другото и това се нарича компенсация, безъ да има нѣкакво друго значение и влияние върху развитието на

умственинѣ способности, тъй щото у когото е притиснато задната част на главата се издава челото, и наопаки.

Кракътъ не е толкова щастливъ колкото главата, тукъ не ставатъ компенсации. Краката на китайскитѣ дами се искривени въ всичкитѣ направления, както въ широчината, тъй и въ дължината, къмъ това и пръститѣ се искривяватъ къмъ краката. Кракътъ отпреди съвършено се свива тъй щото китайскитѣ жени стъпватъ, като маймунитѣ, на тилната частъ отъ пръститѣ си. Въ Европа до това още не дойде работата, казва Вирховъ, но ботушаритѣ вече почти достигнаха границата, само нѣма още искривяване на пръститѣ. Нашитѣ обуца изглѣждатъ като единъ остъръ инструментъ и ходенето въ тѣхъ е почти невъзможно. Твърдѣ ми е приятно, притурва Вирховъ, че поне нашето офицерско тѣло не е вече турено на подобна основа тъй като е издадено височайше приказание съ което се заповѣда да си правитѣ офицеритѣ по-удобни обуца. Интересно е наблюдението какъ се повтарятъ разнитѣ форми на обувката. Като достигнатъ най голѣмата имъ острата, се връщатъ пакъ къмъ най голѣмата широчина, безъ да взиматъ при това подъ внимание че обезобразениитѣ съ остри обуца крака могатъ само при дълго ортопедическо лѣкувание да се върнатъ къмъ нормалното си положение. Едно подобно поколѣние трѣбвало би да иди въ ортопедически заведения за да му направятъ тамъ краката. Какъ формата на обувката се измѣнява спорѣдъ извѣстно време, това го виждаме ние въ старитѣ музеи, гдѣто, наредъ съ много широки предни части на обувката, които указватъ на голѣми плоски крака, намираме и такива които постепенно преминаватъ въ остра форма, и най сетѣ се свършватъ съ обуца които иматъ толкова дълъгъ и тънъкъ връхъ че даже и легиалъ рицаръ може да удари своя противникъ въ корема. Въ Майнцъ откриха една ботушарска занаятчийница отъ римско време, въ която ние намираме единъ до други широки и остри сандали отъ времето на римскитѣ императори. До толкова се измѣнява формата на обувката. Вирховъ признава че краката не се еднакви, но не може да

допусне такава голѣма разлика помежду широки и остри крака, повечето кракѣтъ се обезобразява презъ обувката. Азъ, казва Вирховъ, не бихъ говорилъ толкова подробно по този пунктъ, ако именно въ настоящето време не биха достигнали върха на напълието въ формата на обувката. Къмъ острата форма се присъединяватъ още високитѣ токови които се напиратъ вече не подъ стѣпалото, а предъ него. Населението би трѣбвало да възстане противъ това че неговитѣ крака толкова се обезобразяватъ. (Тѣзи думи на профессора Вирхова се посрѣщнаха съ бурни ржкоплескания.) Казватъ че ужъ не знаятъ каква е естественната форма на крака. Дѣйствително това е мжчно да се докаже. Статистически деформираниитѣ крака сѣ въ преобладающе болшинство. Но опита ни учи че тѣ не сѣ отъ естествена форма. Подобно обезобразяване не се намира у дѣцата които още нѣматъ работа съ кондураджитѣ. Вирховъ има моделн светн съ гипсъ отъ крака на сингалезитѣ, които се добрѣ развити. Тѣ ги употребяватъ не само за ходене, но и за да взиматъ всичко. Той ги счита за нормални крака и желалъ би щото и европейцитѣ да се стремятъ къмъ подобни. Могатъ да ми отговарятъ, казва Вирховъ, дѣйствуйте върху кондураджитѣ, само преподаващето нѣма никаква цѣна, населението трѣбва да получава потрѣбни обувка. На това ще кажа, че не само обувката, но и чорапитѣ иматъ своето дѣйствие. Когато се плетатъ чорапи съ остъръ върхъ, то естествено е че кракѣтъ трѣбва да се приенособи къмъ тѣхъ, ако даже обувката и да се съвършенно удобни. За туй азъ бихъ съвѣтвалъ майнитѣ, които плетатъ чорапи за дѣцата си, да изнамѣрятъ друга нѣкоя форма за чорапи и да дѣйствуватъ щото подобни чорапи да влѣзатъ въ употребление. Азъ указахъ на това защото считамъ за важно да се даде на краката пълна свобода на дѣйствиата. Презъ немарливостта къмъ това обстоятелство се предизвикватъ разни неприятни послѣдствия като мозоли, мехури и т. н. И склонността на подаграта да се намѣстява именно на прѣститѣ на краката зависи отъ тази немарливостъ.

На края Вирховъ се обръща къмъ изкуственното обособяване на гръдната клѣтка съ образуването на талиитѣ, като каза че по този предметъ има много да се говори, но се бои че той ще го заведе много на далечъ. За това той указва само на отличното съчинение на голландския анатомъ Камперъ отъ миналия вѣкъ. Този послѣдний нарисува, една до друга, гръдната клѣтка на медицинската Венера и на една съвременна дама, и доказва съ сравнение че съвременното образуване на талии преобрѣща гръдната клѣтка въ противоположна на естественната, форма. Като идеешъ къмъ Истока, казва Вирховъ, където не носятъ нито корсети, нито пояси, като погледашъ на старитѣ образи на апостоли и святици, представявашъ си че може да се подѣйствува щото и въ Европа да се върнатъ къмъ естественната форма на тѣлото. Тукъ работата е не само за външни предмети, и важни вътрешни органи се измѣняватъ презъ образуването на талията. Въ съдържимото на коремната куфина се предизвиква презъ това голяма безредица, която нарушава функциитѣ на органитѣ. Въ модата на възрѣстнитѣ, които тѣй сѣ пораснали не може вече много да се измѣни, но азъ се обръщамъ, казва Вирховъ, съ горѣща молба къмъ майкитѣ да предпазватъ тѣ повече своитѣ дѣца отъ подобни обезобразявания, тѣй щото постепенно да се оставатъ отъ този лошъ обичай и поне подирѣ нѣколко поколения да се откажатъ съвършено отъ него.

Д-ръ А. Головина.

Двѣ противоположни мнѣния за захарината.

Въ Медицинско Списание № 11 ние бѣхме превели съобщението направено отъ Д-ръ Worms въ Парижската Медицинска академия. По тоя въпросъ Dujardin Beaumets е далъ единъ рапортъ на гигиенически съвѣтъ за чистината на сена, вече паметъ и рапорта на Г. Г. Brouardel, Pouchet и Ogier даденъ на съвѣщателний комитетъ за обществената гигиена въ Франция. Тѣхнитѣ заключения за запрѣщаването захарината като храна се основаватъ на слѣдующитѣ съображения:

«Въобще, антисептическитѣ вещества или тия които сѣ способны да противодѣйствуватъ на гниенето, тия вещества, които сѣ доста интересни отъ терапевтическа страна, не трѣба

да влизатъ въ храната, Нека припомнимъ, че едно вещество не може да се счита за храна ако то не се измѣнува ако то не приеме въ нашего тѣло всичкитѣ видоизмѣненія чрезъ които да може да се смели. Захарината както го казахме, не само че не е храна, но има нѣщо повече: чрезъ своитѣ антисептически свойства като е размѣсена съ храната тя отчасти прави хранителнитѣ вещества неизмѣними. Ако замѣнимъ захарта съ захарината то значи да изоставимъ едно хранително вещество и да го замѣстимъ съ едно бездѣйствено вещество; и сѣтишъ да побъркаме и укѣсимъ физиологическитѣ дѣйствия, които причиняватъ преобрѣщанieto въ захаръ нишастенитѣ вещества; така ще се излага организма на двоенъ дефицитъ. Колкото за укѣсяването причинено въ преобрѣщанieto на фибрината, на бѣлтѣкътъ, не е още добръ доказано.»

Въ заключение комитетътъ е отговорилъ така:

«1-о Захарината не е храна и не може да замѣни захарта;

«2-о Употребляването, въ храната на захарината или нѣща приготвени съ нея, спира или укѣсява преобрѣщанieto на нишастенитѣ и бѣлтѣчни вещества въ стомаха;

«3-о Прочее тия преготовления иматъ за слѣдствие да побъркватъ твърдѣ много въ дѣйствията на смиланieto и да увеличатъ числото на така нареченитѣ диспептични болѣсти.

«4-о Твърдѣ на скоро се захванали да употребяватъ захарината, така щото всичкитѣ слѣдствия отъ една храна, въ която влиза захарина не могатъ още добръ да се опредѣлятъ; но вече е доказано че тя има вредително дѣйствие врѣхъ смиланieto и справедливо е да земемъ заключение че захарината и разнитѣ нейни препарати трѣба да се махнатъ отъ храната.»

А пъкъ върховната палата за обществената гигиена и чистота въ Австроунгария, която засѣдава въ Виена дала съвсѣмъ противоположно рѣшение, въ което приема че употреблението на захарината за приготвянето на нѣща за яденie не е *вредително*, че захарината не е отровна но е едно съжпоцѣнно вещество, което е твърдѣ полезно когато е добръ изработено.

За насъ миѣнието на гигиенически комитетъ е предпочително понеже споредъ миѣнието на върховната палата, препаратъ трѣба да бѣде добръ изработенъ, за което обществото не може още да бѣде гарантирано.